

Prot. n. 1120/70 CG

N

Nullitatis matrimonii

(X – Y)

Die 8 iulii 1971

In Congressu habito coram Em.mo Cardinali Praefecto, proposito recurso a R. D. Adv. Z die 10 decembris 1970 in causa de qua supra pro parte conventa exhibito, decretum est:

1. - Recursum contra decretum S.R.Rotae diei 7 octobris 1970, admittendum non esse.
2. - Querelam nullitatis, ob assertam invalidam constitutionem curatoris, contra sententiam Tribunalis Regionalis W die 16 iunii 1969 latam, reiciendam esse.
3. - Attentis decisionibus 1[^] et 2[^], executionem civilem sententiae rotalis diei 31 martii 1971 non esse suspendendam.
4. - Quoad novam causae propositionem, pars conventa utatur iure suo coram quo de iure.

E. EID, *Promotor iustitiae*

G. PIANTONI, *Notarius*

VOTUM

X, natus die 15 iunii 1932, et Y, nata die 17 aprilis 1934, matrimonium inierunt in ecclesia cathedrali N, die 26 novembris 1959.

Die 8 februarii 1966, X suum matrimonium accusavit nullitatis coram Tribunali Regionali Z ob amentiam mulieris, pro qua constitutus est curator huius frater YY, qui Advocatum W procuratorem nominavit.

Concordato dubio die 14 octobris 1966, “An constet de nullitate matrimonii ob defectum consensus ex parte mulieris in casu”, Tribunal Z sententiam tulit *affirmativam*, die 26 iunii 1969.

Prosecutio appellationis facta est non apud Tribunal V, sed apud S.R. Rotam.

Ad prosequendam autem causam apud S.R.Rotam, pars conventa personaliter, absque interventu curatoris, nominavit Patronum Rev. Q. In ipso autem decreto concordationis dubii, hic Procurator declarat “se sibi reservare exceptionem circa legitimitatem nominationis curatoris conventae dati ... in prima instantia”. E contra, Advocatus partis actricis, S, “insistit in validitate constitutionis curatoris et invaliditate nominationis Procuratoris Rotalis ex parte conventae quatenus hodie incapacis”.

Dubium concordatum est die 14 februarii 1970 sub formula “An constet de nullitate matrimonii in casu”.

Die 4 iunii 1970, Exc.mus D, *Ponens*, per decretum iubet ut “Clarissimus Adv. Q ante omnia provideat ad exhibendum novum mandatum procuratorium authentice subscriptum a curatore partis conventae”.

Die 10 eiusdem mensis, Patronus partis conventae, Adv. Q, declarat sese opponere dicto decreto et instat ut instituatur quaestio incidentalis cum recurso ad Collegium.

Die 23 eiusdem mensis, Exc.mus Ponens decernit ut “fiat quaestio incidens de curatore”.

Die 7 octobris 1970, propositae quaestioni “An valeat mandatum procuratorium non a curatore, sed a conventa datum, in casu”, Turnus Rotalis, per decretum, respondit *negative*, seu mandatum a parte conventa datum *non valere* ad effectum, de quo agitur.

Die 2 decembris 1970, Adv. Q recursum fecit ad Signaturam Apostolicam contra decretum S. Rotae diei 7 octobris 1970, postulans praeterea ut “cum quaestione de curatore Hoc Supremum Tribunal videat etiam de querela

nullitatis sententiae Tribunalis Regionalis Z". Ratio autem nullitatis esset invalida constitutio curatoris conventae, D.ni YY.

S. Rota, ulterius procedendo in causa principali, die 31 martii 1971 sententiam tulit *affirmativam*, seu constare de nullitate matrimonii in casu, confirmans sententiam Tribunalis Z. Ideo causa duas sententias affirmativas obtinuit et facta est executiva.

Sententia notificata est partibus die 4 iunii 1971 atque de hac notificatione informatum est Tribunal Z die 12 eiusdem mensis.

Advocatus Q eadem die (12.6.71) ad Signaturam Apostolicam iterum recurrit, instans in petitionibus recursus praecedentis atque postulans praeterea, ut effectus civiles sententiae rotalis diei 31 martii 1971 suspendantur usque ad decisionem H. S. T. circa recursum pendentem atque ut concedatur nova causae propositio ad explendam suppletivam inquisitionem iam propositam et numquam peractam.

Ideo quatuor sunt quaestiones solvendae:

- 1) an recursus contra decretum S.Rotae diei 7 octobris 1970 acceptandus sit;
- 2) an querela nullitatis contra sententiam nullitatis Tribunalis Regionalis Z diei 26 martii 1969 sit acceptanda;
- 3) an effectus civiles sententiae S.Rotae diei 31 martii 1971 suspendendi sint;
- 4) an concedenda sit nova causae propositio.

IN IURE ET IN FACTO

Imprimis solvenda est quaestio num Adv. Q sit legitimus Procurator partis recurrentis, ad recurrendum ad Signaturam Apostolicam. Ratio dubii est quia, interposita causa incidentaliter apud S.Rotam de valore mandati procuratorii huius cl.mi Advocati eo quod mandatum subscriptum esset personaliter a parte conventa non vero a curatore qui ei datus est in prima instantia, S.Rota die 7 octobris 1970 decrevit hoc mandatum non valere atque tum mandatum tum acta omnia ab Advocato Q posita ex actis causae expungenda esse. Ad normam autem art. 190, § 1 Inst. *Provida Mater*, haec decisio Collegii est inappellabilis.

Attamen vi art. 17, § 1 *Normarum Specialium Signaturae Apostolicae*, cuius sensus est ut, nullum ius subiectivum remaneat, ob rationes formales procedurales, sine possibili defensione apud Hoc Supremum Tribunal, affirmandum est contra sententias et decreta S.Rotae de quibus in citato art.

Inst. *Provida Mater*, patere recursum ad Signaturam Apostolicam. Ex alia autem parte, cum quaestio incidentalis in casu fuerit praecise de valore mandati procuratorii Adv. Q, non potest huic denegari ius recurrendi ad Signaturam Apostolicam contra illud decretum eaque omnia agendi coram ipso Tribunali quae ad suam suique clientis defensionem spectant.

Hoc posito, nunc de singulis quaestionibus. Incipiemus a quaestione de querela nullitatis, etsi quaestio directa et principalis recursus ad Signaturam fuerit oppugnatio decreti S.Rotae. Solutio enim quaestionis de recurso pendet a solutione quaestionis circa querelam nullitatis.

1) *De querela nullitatis sententiae Tribunalis Regionalis Z diei 26 iunii 1969*

In recurso diei 2 decembris 1970 petebatur ab Adv. Q ut cum quaestione de curatore Signatura videret etiam de querela nullitatis Tribunalis Z ex capite invalidae constitutionis curatoris ideoque invalidae nominationis Procuratoris a curatore factae (cf. can. 1892, 3°).

Iam vero Signatura competens est per se tantummodo ad videndas querelas nullitatis contra sententias rotales (can. 1603, § 1, 3°, et *Normae speciales*, art. 17, § 2, n. 1); non vero ad videndas querelas nullitatis contra sententias aliorum Tribunalium. Huiusmodi querelae proponendae sunt coram iudice qui sententiam tulit, ad normam can. 1893.

Attamen in casu habetur intima connexio inter recursum contra decretum rotalem et querelam nullitatis ex invalida constitutione curatoris. Si enim invalide constitutus esset curator initio processus eo quod pars conventa esset capax standi per se in iudicio, rueret decretum S. Rotae contra validitatem novi, mandati procuratorii a conventa – non ab ius curatore – subscripti. Ideo Signatura, admissa competentia ad videndum de recurso contra decretum rotale, potest et debet videre, in casu praesenti, etiam de querela nullitatis ob invalidam constitutionem curatoris.

Age vero: In Italia iuxta art. 14 Normarum pro exsequendis Litt. Apostolicis *Qua cura*, 8 dec. 1938, de Ordinandis Tribunalis Regionalibus Italiae (AAS 30, 1938, 410 – 413), Archiepiscopi Sedis Tribunalis Regionalis est tutorem aut curatorem admittere vel designare ad normam art. 78 Inst. *Provida Mater*, collatis consiliis cum Ordinario partis conventae cui tutor vel curator constituendus est (cf. AAS 32, 1940, 306). Ex alia parte, iuxta Responsum Comm. Pont. ad Cod. interp. diei 25 ian. 1943, ad curatorem dandum non requiritur regulare iudicium, sed sufficit decretum Ordinarii praevia eiusdem inquisitione (cf. AAS 35, 1943, 58). Patet iudicium quousque huiusmodi inquisitio facienda sit, relinqui prudentiae Ordinarii.

Nec, data natura administrativa actus, necesse est ut formalis et specifica investigatio instituat, si Ordinario satis constat v. gr. ex scientia directa et personali vel ex documentis in ipsa praesentatione libelli exhibitis, partem non esse capacem standi per se in iudicio et indigere curatore.

In casu autem praesenti, hae normae iuris satis observatae sunt in constitutione curatoris partis conventae. Nam:

a) Nominatio facta est ab Ordinario loci Tribunalis Regionalis (die 4, 5, 1966), sufficienter collatis consiliis cum Ordinario partis conventae ut patet ex litteris Ordinarii sedis Tribunalis Z ad Ordinarium conventae, scl. dioecesis N (27, 5, 1966), atque ex huius ad illas litteras responsione (31. 5. 1966).

b) Investigatio sufficiens habetur in casu, ex elementis quae continentur in documentis exhibitis in ipsa praesentatione libelli: scl. ex cartellis clinicis - ex quibus constat de duabus degentiis conventae in “casa di cura” atque de diagnosi “schizofrenia” -, ex perita extraiudiciali – sed valida ad hunc effectum – Professoris G atque ex modo quo sese gesserunt familiares conventae. Ad litteras enim Tribunalis Z diei 14, 5, 1966, ad matrem conventae directas, quibus invitabatur ad acceptandum munus curatoris pro filia, respondent filius, simpliciter atque sine ulla obiectione: “Mia madre, YYY, mi ha consegnato la sua del 14. 5., in cui comunica l’istanza presentata da mio cognato XX. Per la nomina di un curatore, stante la sua (della madre) non giovane età, riterrei più idoneo il sottoscritto” (20. 5. 1966).

c) In prima instantia mulier conventa contulerat Adv. W mandatum procuratorium, quod ratum habuit curator. At, excipiente parte actrice, mandatum conferendum esse absolute a curatore non autem a parte incapaci et postea ratificatum a curatore, Tribunal Regionale Z, decreto diei 5. 9. 1966, respuit illam nominationem Procuratoris a conventa factam et postea a curatore ratificatam, et iussit novum mandatum conferri unice a curatore. Iam vero, in illa occasione nemo ausus est appellare contra hoc decretum; quod signum evidens est omnes exsistimavisse mulierem non esse capacem standi per se in iudicio, sed re vera indigere curatore.

d) Confirmatur ex eo quod sententia fuerit affirmativa seu constare de nullitate ex capite defectus consensus ob amentiam (schizofrenia) mulieris.

Nullum ergo dubium moveri potest circa validitatem nominationis curatoris in casu de quo agitur. Ergo neque de actibus legitimis ab eo positus in causa, ut puta nominare Procuratorem, servatis ceteris de iure servandis.

Ideo querela nullitatis contra sententiam Tribunalis Z diei 26 iunii 1969, ex capite invalidae constitutionis curatoris, reiicienda est in casu, utpote carens fumo boni iuris.

2) *De recursu contra decretum S. Rotae diei 7 octobris 1970*

Curator semel constitutus, in suo munere perseverat in omnibus gradibus iudicii, nisi a munere cessaverit, servatis ad validatem cessationis servandis. Patet autem, ex ipsa natura instituti curatoris, eum a munere non cessare ex mera voluntate vel declaratione illius cuius est curator. Cum enim pupillus praesumatur incapax discretionis ad agendum per se, absonum prorsus esset ut ex eius discretionem et voluntate penderet perseverantia curatoris in suo munere. Omnino necessarius est, interventus auctoritatis competentis, quae iuridice agnoscat pupillum non amplius indigere curatore et eum posse per se ipsum stare in iudicio. Donec hic interventus locum non habuerit, ipse valide agere non potest, nisi mediante curatore, in causa pro qua ei datus est curator.

Per se auctoritas quae de actuali capacitate pupilli ad agendum per se iudicare debet, est eadem quae ei curatorem dedit, scilicet in L Ordinarius sedis Tribunalis Regionalis, qui quemadmodum via administrativa iudicavit, initio processus, de necessitate constituendi curatorem, potest postea, durante processu, facta investigatione de actuali capacitate discretionis pupilli ad standum per se in iudicio, revocare mandatum curatoris; qua revocatione pupillus recuperat capacitatem iuridicam ad agendum per se in causa.

Iudices quemadmodum non tenentur inquirere praeiudicialiter de legitimitate constitutionis curatoris, sed ipsis satis est praesumptio quae stat pro Ordinario, ut asseritur in una Insulen. c. *Anné* diei 8 iunii 1963 (*Il Diritto Ecclesiastico* 76 (1965) 195), ita nec tenentur inquirere durante processu utrum incapacitas discretionis pupilli ad agendum per se adhuc perseveret necne. Nec possunt, ut patet, admittere pupillum ad standum per se in iudicio ex eo quod ipse asserat se capacem actu esse ad agendum per se sine assistentia curatoris, etiamsi attestaciones extraiudiciales a se procuratas afferat ad hoc comprobandum.

In casu, Tribunal S. Rotae decreto diei 4. 6. 70, iussit Advocatum Q, ante omnia providere debere “ad exhibendum novum mandatum procuratorium authentice subscriptum a curatore partis conventae”. Quod facere Advocatus recusavit. Tunc quaestionem incidentalem cum recursu ad Collegium proposuit de validitate sui mandati subscripti non a curatore sed a parte conventa. Dubium autem quaestionis incidentalis sic propositum est:

“An valeat mandatum procuratorium non a curatore, sed a conventa datum, in casu”. Huiusmodi quaestioni nullum dubium esse potest quin responsio debeat esse negativa. Ideo putamus decretum S.Rotae diei 7 octobris 1970, etsi nonnullas assertiones accidentales contineat, quae minus feliciter sunt redactae, esse, sive in iure sive in facto, adeo bene fundatum, ut oppugnari non possit.

Ideo opinor recursum contra hoc decretum esse reiciendum, utpote carentem fumo boni iuris.

3) *De suspensione effectum civilium sententiae rotalis diei 31 martii 1971*

Imprimis notandum est recursum ad Signaturam Apostolicam contra decretum circa causam incidentalem de qua supra, non afficere validitatem sententiae S. Rotae diei 31 martii 1971 circa causam principalem. Nec iniuria facta est conventae, siquidem eius Advocatus potuisset viam iure praescriptam sequi, scl. providere ad validam nominationem Procuratoris, et praesertim quia in casu eius iura satis defenduntur a Publico Tutore Vinculi.

Ideo cum duae sententiae conformes pro nullitate matrimonii habeantur in casu, cumque tum querela nullitatis contra primam sententiam tum recursus contra decretum rotale in quaestione incidentali reicienda sint, nulla apparet ratio cur sententia S. Rotae quae executiva iam est, debeat suspendi quoad effectus civiles. Huiusmodi suspensio laederet et quidem graviter iura partis actricis.

4) *De nova causae propositione*

Cum causae de statu personarum, numquam transeant in rem iudicatam, pars conventa semper poterit, positis ponendis, novam causae propositionem postulare ad normam can. 1903 et 1989.

At non spectat ad Signaturam Apostolicam videre de nova causae propositione. Hoc enim Supremum Tribunal videt tantummodo de recursibus adversus sententias rotales in causis de statu personarum, quas ad novum examen Sacra Rota admittere renuit (can. 1603, § 1, 5° et *Normae speciales Signaturae Apostolicae*, art. 17, § 2, n. 3). Nec positus.

Nec in casu praesenti adest ratio ulla, qua Signatura fiat competens ad hanc novam causae propositionem admittendam, ut patet ex solutionibus datis ad quaestiones praecedentes. Ratio adducta ab Advocato, scl. “ad explendam suppletivam inquisitionem iam propositam et numquam peractam”, potest fortasse sufficere ad novum causae examen admittendum;

at iudicare an sit admittendum necne, non spectat ad Signaturam Apostolicam sed ad S.Rotam.

DECISIO

Meo iudicio, decisio Signaturae potest his terminis exprimi:
decretum est:

1) Recursum contra decretum S.Rotae diei 7 octobris 1970, quo negative decisa est questio incidentalis “an valeat mandatum procuratorium non a curatore, sed a conventa datum, in casu”, admitti non posse, utpote fumo boni iuris destitutum;

2) Querelam nullitatis, ob invalidam constitutionem curatori, contra sententiam Tribunalis Regionalis Z die 26 iunii 1969 latam, reiciendam esse, utpote manifeste carentem fundamento;

3) Quoad suspensionem effectuum civilium sentetiae rotalis diei 31 martii 1971, provisum in 1 et 2.

4) Quoad novam causae propositionem, non spectare. Ad Signaturam enim non spectat hac super re nisi videre de recursibus adversus sententias rotales in causis de statu personarum, quas ad novum examen S. Rota admittere renuit (can. 1603, § 1, 5° et *Normae speciales Signaturae Apostolicae*, art. 17, § 2, n. 3).

URBANO NAVARRETE, S.I

Romae, 5 iulii 1971

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL